

SXEDIO.FX7

15.3.1952: Ο ΜΗΝΑΣ ΤΟΥ ΜΕΛΙΤΟΣ ΜΕΤΑΞΥ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ ΚΑΙ ΔΕΞΙΑΣ ΤΕΛΕΙΩΝΕΙ ΠΡΙΝ ΑΡΧΙΣΕΙ ΚΑΙ Ο ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΚΑΛΕΙ ΤΟΥΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΕΣ ΣΕ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΛΛΑ ΥΠΟ ΤΗΝ ΗΓΕΣΙΑ ΤΗΣ ΕΘΝΑΡΧΙΑΣ

Ο μήνας του μέλιτος μεταξύ Αριστεράς και Δεξιάς που άρχισε, έστω με πολλά προβλήματα στις **13** Ιανουαρίου **1952** με τη δοξολογία στην Εκκλησία Παναγίας Φανερωμένης στη Λευκωσία, τη δεύτερη επέτειο του ενωτικού δημοψηφίσματος δεν θα κρατούσε ούτε μια μέρα.

Γιατί μόλις έληξε η δοξολογία κάθε πλευρά ακολούθησε το δικό της δρόμο με τη Δεξιά να συνεχίζει να παραγνωρίζει την Αριστερά και την Αριστερά να συνεχίζει τον χαρτοπόλεμο και τις κατηγορίες εναντίον του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου.

Η περίοδος που έγινε η προσέγγιση των δύο πλευρών, έστω και για λίγο ήταν κρίσιμη δεδομένου ότι στο εξωτερικό βρίσκονταν και δρούσαν ξεχωριστά οι αντιπροσωπείες τους στη Γενική Συνελευση στην οποία είχε γίνει τελικά αναφορά στο κυπριακό από τον Ελλαδίτη βουλευτή Γεώργιο Μαύρο για πρώτη φορά.

Η εφημερίδα "Εθνος" του Θεμιστολή Δέρβη, ηγέτη του δεξιού Κόμματος και κύριου αντίπαλου του ΑΚΕΛ έγραψε στις **16** Ιανουαρίου, τρεις μόνο μέρες μετά τη δοξολογία για τη συμμετοχή της Αριστεράς στην εκδήλωση, απηχώντας τα αισθήματα και τις σκέψεις πολλών παραγόντων της παράταξης και σίγουρα και της Εθναρχίας:

"Αυτόκλητοι προσήλθον οι κομμουνισταί κατά τον εορτασμόν της επετείου του δημοψηφίσματος εις την Φανερωμένην, αφού απεγνωσμένως προσεπάθησαν να επιτύχουν συνεργασίαν μετά της Εθναρχίας. Τα έγγραφά των, είτε αναγνωσθέντα είτε όχι ερρίφθησαν εις τον κάλαθον των ακρήστων, οι δε αντιπρόσωποι των ευγενώς εξεδιώχθησαν από την Αρχιεπισκοπήν. Μια απάντησις εις ένα τηλεφώνημα των εχαρακτηρίσθη επιτηδεώς ως "επαφή" διά να δικαιοληγηθή έναντι των

απλοϊκών ή απότομος στροφή της κομμουνιστικής ηγεσίας. Την μίαν ημέραν κατεκεραύνωναν την Εθναρχίαν διά τον τρόπον οργανώσεως του εορτασμού και την επαύριον ήλλαξαν συνθήματα. Προσήλθον εις την εκκλησίαν και εκ προμελέτης κατέλαβον επικαίρους θέσεις συμπεριφερθέντες ως συνήθως συμπεριφέρονται εις τας κομματικές των συγκεντρώσεις, ουδόλως επηρεασθέντες από τον ιερόν χάρον εις τον οποίον ευρίσκοντο.

Εχειροκρότουν τον Μακαριώτατον, αλλά προέβησαν και εις ασχημίας κραυγάζοντες τα ανιαρά των συνθήματα "γιά ενότητα". Και ασφαλώς τας αηδείς αυτάς εκδηλώσεις των αβούλων οργάνων της, η ερυθρά ηγεσία θα φροντίση να εκμεταλλευθή ισχυριζομένη ότι ο λαός τάχθηκε υπέρ της νεότητας".

Είναι λυπόν κατάλληλος η περίστασις να επαναλάβωμεν διά χιλιοστήν φοράν, ότι ουδέποτε θα συνεργασώμεν με τους κομμουνιστάς. Ας εννοήσουν τούτο καλώς τόσον τα όργανα της Μόσχας όσον και οι Αγγλοι εκείνοι ανταποκριταί, οι οποίοι εντλεώς ακατατόπιστοι, αποστέλλουν εις τας εφημερίδας των διάφορα παραμύθια περί ανιέρου συμμαχίας Εκκλησίας και κομμουνιστών. Η Εθναρχία απευθύνεται πάντοτε προς τον λαόν και ουχί προς τα κόμματα. Το ότι οι κομμουνισταί δημοκοπούνται επιδιώκουν ενίοτε να εμφανίζωνται ως υποστηρίζοντες ωρισμένας ενεργείας της Εθναρχίας ουδόλως σημαίνει ότι μεταξύ αυτής και αυτών υπάρχει οιαδήποτε μορφής συνεργασία.

Ενας αγνός γέρων έθεσε τα πράγματα εις την θέσιν των κατά τρόπον επιγραμματικών. Απαντών ούτος εις την κραυγήν ομάδος κομμουνιστών "ενότη- ένωση" παρετήρησεν: "Η Ένωσις σύντομα θα γίνη, αλλ' η ενότης ουδέποτε". Το απόφθευγμα του γέροντος αποτελεί τη συνισταμένην της εναντίον των κομμουνιστών πολιτικής μας. Τους πολεμούμεν τώρα όπως θα τους πολεμούμεν και μετά τη ένωσιν. Ουδέν σημείον επαφής υπάρχει με οργάνωσιν ακολουθούσαν τας μέσω της Κομιμνφόρμ διοχετευόμενας οδηγίας του Κρεμλίνου. Ουδεμία συνεργασία είναι νοητή με ανθρώπους των

οποίων πρόγραμμα εις όλον τον κόσμον είναι η κατάπνιξις της θελήσεως της συντριπτικής πλειοψηφίας και η επιβολή των μεθόδων που υιοθετεί η αμελητέα αριθμητικώς, αλλά δυναμική οργανωτικώς μειοψηφία. Μόνον εάν αποφασίσωμεν να προδώσωμεν τας παραδόσεις μας θα καλέσωμεν τον σύντροφον Εζεκίαν Παπαϊωάννου ή τον διάδοχον του διά να του προτείνωμεν συνεργασίαν. Είμεθα όμως πολύ μικροί διά τόσον μεγάλην πολιτικήν ατιμίαν".

Όμως μία άλλη επέτειος, η **25η** Μαρτίου απέδειξε την πλήρη διαφωνίαν των δυο πλευρών και τις δυνατότητες για περαιτέρω συνεργασία.

Πριν ακόμα μπει ο Μάρτης, η Αριστερά Παράταξη διά του ΕΑΣ έστειλε νέον υπόμνημα στο Μακάριο με το οποίο τον καλούσε να κάμει πράξη τις διακηρύξεις του στις **13** Ιανουαρίου.

Με την επιστολή του ο ΕΑΣ ζητούσε από το Μακάριο να καλέσει τους ηγέτες της Δεξιάς και όλα τα κόμματα και οργανώσεις να προχωρήσουν από κοινού και να γιορτάσουν με κοινούς γιορτασμούς της επετείου της ελληνικής επανάστασης.

Ανέφερε ο ΕΑΣ στην επιστολή του (Δημοκράτης **21.2.52**):

"Μακαριώτατε,

Στο λόγο σας της **13ης** του Γεννάρη **1952** ανάμεσα στ' άλλα είπετε ότι "εις μάτην μέχρι σήμερον επεκαλέσθημεν το φιλελεύθερον πνεύμα της Μ. Βρετανίας, η οποία κωφεύουσα εις τας επικλήσεις και εκκλήσεις δούλων εμφανίζεται εις τη διεθνή σκηνή ως πρόμαχος δήθεν και υπερασπιστής της ελευθερίας των μικρών λαών". Παραδεχθήκατε στον ίδιο λόγο σας, ότι "απάντησις εις τας εκκλήσεις και επικλήσεις ήταν ο εξευτελισμός και η ταπείνωσις υπό του κυριάρχου, η ύβρις και η προσβολή κατά της ιστορίας και της εθνικής μας συνειδήσεως, ότι δεν είμεθα Έλληνες".

Μιλώντας την ίδια περίπτωση, Μακαριώτατε, είπετε και τούτα: " Το έτος τούτο πρέπει να είναι το έτος της μεγάλης μάχης της Κύπρου. Μάχης εις το

εσωτερικό και μάχης εις το Εξωτερικόν. Το **1952** πρέπει να καταλάβη σελίδα*s* ιδιαιτέρας εις την Κυπριακήν ιστορίαν". Και κλείοντας το λόγο σας στις **13** του Γεννάρη, Μακαριώτατε, διακηρύξατε: "Το δικαίωμα της ελευθερίας είναι πανανθρώπινον και το δικαίωμα τούτο παντοιοτρόπως θα διεκδικήσωμεν από τον κυρίαρχον".

2. Βέβαια έχουμε προσέξει κι εμείς και όλος ο λαός ότι για οποιοδήποτε λόγο, παραλείψατε να υπογραμμίσετε ότι στο κέντρον της "παντοιοτρόπου διεκδικήσεως" αυτού του παναθρώπινου δικαιώματος που λέγεται ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ πρέπει να βρίσκεται όχι η εθνική διάσπαση, αλλά η ΕΘΝΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ του υπόδουλου κυπριακού λαού. Τόσον εμείς, όσο και ολόκληρος ο λαός επισημάναμε αυτή την παράλειψή σας. Και μαζί προειδοποιήσαμε, ότι ο λαός έκαμε συνείδηση του την ανάγκη της εθνικής του ενότητας. Το εθνικό δημοψήφισμα και η εθνική κινητοποίηση της **13ης** του Γεννάρη, δίδαξεν αρκετά το λαό, ώστε να θεωρεί τις διακηρύξεις περί "παντοιοτρόπου διεκδικήσεως" σαν νεκρές λέξεις εφ' όσον εκείνοι που τις διακηρύττουν αντιστρατεύονται με κάθε μέσο την ενότητα του λαού στον εθνικό αγώνα.

3. Σε λίγες μέρες, Μακαριώτατε, μας δίνεται μια ευκαιρία για να αρχίσουν να εφαρμόζονται οι διακηρύξεις σας για μετρατροπή του **1952** σε "έτος της μεγάλης μάχης της Κύπρου". Η **25η** του Μάρτη είναι ευκαιρία για να τεθούν σε δοκιμασία οι προχθεσινές διακηρύξεις σας. Εμείς, ο ΕΑΣ, όλες οι οργανώσεις της Λαϊκής Παράταξης με τις χιλιάδες τα μέλη και τους οπαδούς μας, σαν μια δοκιμασμένη στους αγώνες, αγωνιστική δύναμη, λέμε πως είμαστε έτοιμοι για "την παντοιοτρόπον διεκδίκησιν της ελευθερίας" που εσείς διακηρύξατε. Η **25η** του Μάρτη είναι μέρα σύμβολο Πανελληνίου αγώνα για την ελευθερία. Στις **25** του Μάρτη μας δίνεται νέα ευκαιρία αγώνα για την Ένωση. Ιδιαίτερα ύστερα από τις τελευταίες αχαρακτήριστες δηλώσεις του υπουργού των Εξωτερικών της κυβέρνησης Πλαστήρα, ότι δηλαδή το

ζήτημα της ένωσης αποτελεί ζήτημα "μόνον διά τον Κυπριακόν λαόν και την βρετανικήν κυβέρνησιν", θα αντιλαμβάνεστε, ότι ο αγώνας του κυπριακού λαού στο εσωτερικό μέτωπο παίρνει σπουδαιότατη σημασία. Οι κυβερνήσεις των Αθηνών μας εγκαταλείπουν, εγκαταλείπουν μια πανελλήνια εθνικήν διεκδίκηση. Καιρός, λοιπόν να κινηθεί ενωμένος ο λαός μας. Είναι καιρός, όπως είπατε "να απευθυνθώμεν προς τον ελληνικόν λαόν και αυτός έχει τον λόγον διά την κυβέρνησιν του". Τί να περιμένουμε ακόμα από μια ελληνική Κυβέρνηση που αντιστρατεύεται τη θέληση ολοκλήρου του ελληνικού λαού. Τι να περιμένουμε από μια ελληνική κυβέρνηση που στέλλει στην εξορία φοιτητές με την κατηγορία ότι πήραν μέρος στα συλλαλητήρια της 2ας επετείου του εθνικού μας δημοψηφίσματος; Τι να περιμένουμε από μια ελληνική Κυβέρνηση που ο αντιπρόεδρος της απαρνείται δημόσια την Κύπρο σαν ελληνική εθνική διεκδίκηση; Καιρός να κινηθούμε, Μακαριώτατε, και να κάμουμε πράξεις τα λόγια.

4. Βασισμένοι, Μακαριώτατε, στην ωμή πραγματικότητα και στη θέληση όλων των τάξεων του λαού μας, για ενιαίο εθνικό αγώνα σας προτείνουμε όπως:

α). Διακηρύξετε ανοιχτά στον κυπριακό λαό, ότι η 25η του Μάρτη αποτελεί ευκαιρία νέας ακινητοποίησης σε παγκύπρια κλίμακα για την εθνική μας υπόθεση.

β) Καλέσετε όλους τους ηγέτες και τους οπαδούς της δεξιάς παράταξης, όλα τα κόμματα και όλες τις οργανώσεις, όπως στις 25 του Μάρτη, προχωρήσουν από κοινού με τις οργανώσεις της λαϊκής παράταξης, στην οργάνωση κοινών εθνικών γιορτασμών και κινητοποιήσεων. Παντού, στις πόλεις και τα χωριά, να δοθεί στο λαό η δυνατότητα να εμφανίσει ενωμένες τις δυνάμεις του, να βροντοφωνάξει ενωμένος την αξίωση του για λευτεριά, έτσι όπως είναι η επιθυμία του.

γ). Δεχθείτε τη γνώμη ότι περισσότερο σήμερα,

αποτελεί επιταχτική ανάγκη η συσπείρωση όλων των απελευθερωτικών λαϊκών δυνάμεων σ' ένα Παγκύπριο Ενιαίο Απελευθερωτικό Μέτωπο που κάτω από την ηγεσία του θα συνεχιστεί και θα συντονιστεί ένας εντονότερος αγώνας για την Ένωση.

Είμαστε βέβαιοι, πως αυτή είναι η μοναδικά σωστή γραμμή για να κάμουμε πράγματι το **1952** "έτος της μεγάλης μάχης της Κύπρου". Κάθε άλλη γραμμή είναι ακατανότητη για το λαό μας και βλαβερή στην υπόθεση μας, τα δε λόγια περί "παντοιοτρόπου διεκδικήσεως της ελευθερίας μας" καταντούν μόνο δημαγωγία.

Αναμένοντες απάντησή σας
Διατελούμε με σεβασμό".

Η Εθναρχία δεν έδωσε σημασία στο μήνυμα της Αριστεράς και προχώρησε στον καταρτισμό ξεχωριστού προγράμματος γιορτασμών με συμμετοχή μόνο της Δεξιάς και της ΠΕΟΝ.

Η απάντηση του Μακαρίου σε δημόσια ομιλία του ήταν: Αν η Αριστερά ήθελε πραγματική ενότητα, τότε έπρεπε να συσπειρωθεί κάτω από τη σημαία της Εθναρχίας.

Οποιαδήποτε άλλη ενότητα, είπε ο Μακάριος, που μιλούε στα εγκαίνια του οικήματος της οργάνωσης νεολαίας ΠΕΟΝ στην οδό Λήδρας, στις **15** Μαρτίου **1952**, είναι ψευδής και επικίνδυνη.

Είπε ο Μακάριος:

"Διά την επιτυχή διεξαγωγή του αγώνος απαιτείται ενιαία οργάνωσις ενιαίων μέτωπον, ενότης του λαού, ενότης όμως πραγματική, υπαγορευομένη από ταυτότητα ελατηρίων και αισθημάτων, από ταυτότητα σκοπών, ενότης του λαού από την σημαίαν της Εθναρχίας. Οιαδήποτε άλλη ενότης, ενότης κάτωθεν της οποίας υφίστανται χαινύουσαι ιδεολογικά διαφοραί, διαφοραί μάλιστα τόσον μεγάλαι ως είναι αι χωρίζουσαι την εθνικόφρονα παράταξιν από τους Κυπρίους κομμουνιστάς, είναι ψευδής και επικίνδυνος.

Εχομεν την πεποίθησιν ότι η ΠΕΟΝ θα αποτελέση τον ακρογωνιαίον λίθον της οργανώσεως του εσωτερικού Μετώπου. Εις τους κόλπους της, δεν υπάρχουν αλληλοσυγκρουόμενα συμφέροντα. Με το σφρίγος και τον ενθουσιασμόν της νεότητος, η ΠΕΟΝ θα αποτελέση τη πρωτοπορίαν του αγώνος, Όσοι δε πιστοί ας ακολουθήσουν.

Νέοι της Κύπρου.

Το έτος **1952** πρέπει να γίνη το έτος της μάχης της Κύπρου διεκηρύξαμεν επί τη **2α** επετείω του Ενωτικού Δημοψηφίσματος. Ουχί εις δημοσίαν ή απλήν κενολογίαν τα διακηρυχθέντα αλλ' ως ειλημμένη απόφασις ελέχθησαν. Εις την μάχην αυτήν μέρος ενεργόν θα λάβετε εσείς οι νέοι, εις την σημαίαν του αγώνος είναι γραμμένος ο όρκος και το συνθημα, "Ενωσις και μόνον Ενωσις". Η γραμμή είναι χαραγμένη, αλλά πρέπει και να κατοχυρωθή. Λιποψυχίαι, λιποταξίαι, εσημειώθησαν εσχάτως εις την ιστορίαν του αγώνος. Ψιθυρισμοί ακούονται περί αποδοχής συντάγματος. Να αναταράξετε τα λιμνάζοντα ύδατα της αδιαφορίας. Η κατάστασις της νωχελείας, της χλιαρότητος, της ενόχου αδιφορίας, πρέπει να τερματισθή και έντονος να αναληφθή αγών. Βαδίσατε εμπρός με την σημαίαν υψηλά. Μέσα στην ψυχήν σας, κλείστε τον Χριστόν και την Ελλάδα".

Την επομένη η εφημερίδα "Εθνος" δημοσίευε επίσης σχόλιο με το οποίο έκλειε κάθε πόρτα στην αρστερά μια και καλή για να μετάσχει σε εκδηλώσεις για την επέτειο της **25ης** Μαρτίου.

Η εφημερίδα που απηχούσε σε μεγάλο βαθμό τις απόψεις της Εθναρχίας και γενικά της Δεξιάς αναφέρθηκε στις δυσκολίες που είχε ένας κοινός γιορτασμός:

"Ως ήτο επόμενον κατά τας ημέρας αυτάς οι κομμουνισταί εντείνουν τας προσπαθείας των διά να παρασύρουν όσους δύνανται περισσοτέρους εις "κοινούς" εορτασμούς της εθνικής επετείου. Και ταυτοχρόνως πλουτίζουν το υβρεολόγιον των κατά της Εθναρχίας, διότι ούτε να απαντήση καταδέχεται εις

το παραπλανητικόν σύνθημα των "ενότη και συμφιλίωση" που είναι μέρος του σατανικού σχεδίου, το οποίον εμπνέει εις αυτούς η προσήλωσις των προς την Κομιμφόρμ.

Ολοι λοιπόν οι εθνικόφρονες πρέπει να έχουν υπ' όψιν των ότι συνεορτασμός ισοδυναμεί με μείωσιν της εθνικής αξιοπρεπείας, ότι θα είπωσιν οι ρήτορες όταν το ακροατήριον των αποτελείται όχι μόνον από πρόσωπα, πιστεύοντα εις την Ελλάδα, αλλά και από άλλους παίζοντας το παιγνίδι των Σλαύων. Εάν ο ρήτωρ είνα εθνικόφρων, οφείλει να συνδυάση τους αγώνας του **1821** με το Βίτσι και τον Γράμμον, οπότε θα αποδοκιμασθή από τους κομμουνιστάς. Εάν είναι κομμουνιστής, θα συσχετίση το έπος του **1821** με το κομμουνιστικόν κίνημα και θα αποδοκιμασθή από τους εθνικόφρονας. Δεν υπάρχει σημείον επαφής με τους κομμουνιστάς, οι οποίοι θεωρούν την μεγάλην εξέγερσιν του **1821** ουχί ως εθνικήν επανάστασιν, αλλ' ως κοινωνικήν "ενάντιά" στους πλουσίους Έλληνες και Τούρκους".

Μακράν από τους κομμουνιστάς. Αυτοί αποτελούν άλλον κόσμον. Οσοι πέσαν θύματα της πλεκτάνης των, ας αποσυρθούν. Υπάρχει ακόμα καιρός".

Την τελική απάντησιν έδωσε ο Μακάριος έμμεσα όμως, στην Αριστερά, με εγκύκλιον του στις **17** Μαρτίου **1952** με την ευκαιρία της επετείου της **25ης** Μαρτίου με την οποία καλούσε το λαό να παραστεί σε δοξολογίες για την επέτειον:

ΜΑΚΑΡΙΟΣ,

Ελέω Θεού, Αρχιεπίσκοπος Νέας Ιουστινιανής και πάσης Κύρου.

Προς τον ευσεβή και φιλόπατριν ελληνικόν Κυπριακόν λαόν.

Η μεγάλη ημέρα του Ελληνισμού, η Εθνική επέτειος της **25ης** Μαρτίου προσεγγίζει.

Κατά την ημέραν ταύτην, εορτήν του Ευαγγελισμού της Υπερμάχου στρατηγού και Προστάτιδος του Έθνους ηυλογήθη υπό της αγίας ημών Εκκλησίας διά του ηρωϊκού Παλαιών Πατρών Γερμανού,

εν τη ιστορικωτάτη Αγία Λαύρα, η έναρξις του ιερού εθνικού αγώνος του 1821 προς αποτίναξιν του αφορήτου τυραννικού ζυγού και απελευθέρωσιν του Έθνους από μακραίωνος στυγεράς δουλείας.

Ο ελληνικής απελευθερωτικός αγών, η ελληνική επανάστασις κατά του Κατακτητού, αποτελεί μίαν των ενδοξοτάτων σελίδων της παγκοσμίου ιστορίας και μοναδικόν ηρωϊκόν μεγαλόεργημα. Είναι εξέγερσις και νικηφόρος αγών μιας δρακός γενναίων πατριωτών, αόπλων και των πάντων εστερημένων, εναντίον κραταιοτάτης αυτοκρατορίας, αλλά συγχρόνως και μεγαλήγορος διαπίστωσις του γεγονότος ότι το δίκαιον πάντοτε κατισχύει διότι προστάτης αυτού και συνήγορος είναι ο δίκαιος και παντοδύναμος Θεός.

Το Ελληνικόν Έθνος τιμών τους μεγάλους εκείνους προγόνους των οποίων η αδάμαστος θέλησις και ο ασύγκριτος πατριωτισμός εχάρισαν εις ημάς πατρίδα ελευθέραν και όλα τα συναφή αγαθά, τα οποία επιθυμούσι και διά τα οποία σεμνύνονται οι φιλελεύθεροι λαοί, εορτάζει κατ' έτος με εθνικήν υπερηφάνειαν και με πάσαν μεγαλοπρέπειαν την υπέρλαμπρον εορτήν.

Δυστυχώς και κατά το έτος τούτο τέκνα εν Κυρίω αγαπητά, εορτάζομεν ενταύθα την μεγάλην επέτειον της εθνικής ημών Παλιγγενεσίας, όχι ελεύθεροι. Η Ελληνική μεγαλόνησος Κύπρος, η αγαπητή μας ιδιαιτέρα Πατρίς εξακολουθεί να παραμένη υπό τον δουλικόν ζυγόν. Παρά τας τόσας προσπαθείας και ημών και των κυπρίων και όλων των Ελλήνων, εξακολουθούν να είναι άδικοι προς ημάς, οι ισχυροί του κόσμου, να είναι άδικοι προς την Ελλάδα, ήτις υπήρξε πάντοτε προπύργιον της ελευθερίας και του πολιτισμού, υπερανθρώπως υπέρ τούτων αγωνισθείσα και θυσιασθείσα και μόνη και παρά το πλευρόν άλλων λαών. Εξακολουθούν να κωφεύουν προς τας επικλήσεις ημών, λησμονούντες τας πανηγυρικής διακηρύξεις των περί ελευθερίας και αυτοδιαθέσεως των λαών.

Αλλ' ακριβώς διά τούτο επιβάλλεται, όπως οι

Ελληνες, Κύπριοι σταθώμεν προ του ιερού βωμού της μεγάλης ημέρας μετ' ευλαβείας και περισυλλογής. Οι πανηγυρικοί εορτασμοί και η αναπόλησις του υπερόχου εκείνου αγώνος θα δώσουν εις ημάς την ευκαιρίαν να αναβαπτίσωμεν εαυτούς εν τω ηρωϊκώ πνεύματι των πατέρων ημών, να πλημμυρίσωμεν τας ψυχάς ημών από εθνικήν υπερηφάνειαν, και να χαλυβδώσωμεν την θέλησιν ημών διά την απόκτησιν του επερτάτου αγαθού της ελευθερίας εις πείσμα πάσης ανιέρου αντιδράσεως. Το δίδαγμα της ενδόξου επετείου είναι σαφές. Η ελευθερία δεν χαρίζεται. Κατακτάται με αγώνας και θυσίας.

Οθεν πατρικώς προτρεπόμεθα τέκνα εν κυρίω περιπόθητα, όπως κατά την 25ην Μαρτίου τηλεσθώσιν ως πάντοτε, πάνδημοι δοξολογίαι απανταχού της νήσου και όπως αθρόοι σπεύσητε εις τους ιερούς ναούς, να ευχαριστήσητε τον δοτήρα παντός αγαθού και Ελευθερωτήν της Ελλάδος ίνα αναπέμψητε ευχάς και δεήσεις υπέρ των ενδόξως αγωνισαμένων και πεσόντων υπέρ Πίστεως και Πατρίδος πατέρων ημών, αλλά και συγχρόνως ενθέρμως να παρακαλέσητε αυτόν υπέρ της ταχείας εκπληρώσεως του ιερού και δικαίου εθνικού ημών πόθου.

Αλλά μη παραλείψητε επίσης πάντα άλλον ενδοσχολικόν ή ενδοσωματειακόν εορτασμόν, τιμώντες τους μεγάλους ημών πατέρας και ενισχύοντες το εθνικόν φρόνημα,

Ο δε κύριος προστατεύοι και σκέποι το Εθνος ημών, φυλάττοι αυτό ανώτερον παντός κακού και προάγοι από δυνάμεως εις δύναμιν και από δόξης εις δόξαν.

Διάπυρος προς Κύριον ευχέτης

✦ο Κύπρου ΜΑΚΑΡΙΟΣ

Ετσι οι δυο παρατάξεις προχώρησαν σε ξεχωριστούς γιορτασμούς για μια ακόμη φορά.

Ομως τα πράγματα δεν έμειναν μέχρις εδώ. Η απομόνωση της Αριστεράς από την ηγεσία του αγώνα θα συνεχιζόταν ακόμα για πολλά χρόνια.